

הרב אייל קרים

בטחון שוטף בשבת, באזור מושלג

- א. פטרול בכרמלית כששלג על בגדיו
 ב. פינוי שלג
 ג. הסרת אדים ושלג מחלון עמדת תצפית
 ד. הסרת שלג מכסויי מקלעים

א. פטרול בכרמלית כששלג על בגדיו**שאלה**

האם לחייל ששומר במקום שאין בו עירוב, מותר לפטרל כששלג על בגדיו, או שעליו להסירו ממדיו, כדי שלא להעבירו ארבע אמות בכרמלית?

תשובה

א. השו"ע (או"ח סימן שכו סעיף ז) מבחין בין הרוחץ בנהר [בתנאים שהתירו לרוחץ], שעליו לנגב יפה את גופו בעלייתו מהנהר, כדי שלא יטלטל מים שנשארו עליו ארבע אמות בכרמלית, לפי שיש ריבוי מים על גופו. לבין מי שגופו ובגדיו נרטבו בשעת הילוכו ברשות הרבים, שלא הקפידו בו. בטעם הדבר שאין בטלטול גשם שעל הבגד איסור מעביר ארבע אמות בכרמלית, הסביר המשנה ברורה (שם ס"ק כג), שכיון שהמים מועטים ואין בהם שיעור הוצאה, לא גזרו בהם, מכיון שאין זו דרך הוצאה. בביאור הגר"א כתב, שלפירוש התוספות משמע, שגם כשהרבה מים בלועים בבגדיו, מותר להלך בהם, משום שכשאדם נקלע לגשם פתאומי בשעת הילוכו ברשות הרבים, אין באפשרותו להימנע מכך וחכמים לא גזרו באופן שכזה (ט"ז שם, סק"ב). לכן מותר אף לכתחילה, לצאת לרשות הרבים בשעה שיורד גשם או שלג (שועה"ר סימן שא סעיף סא).

ב. בדומה לזה שנינו במסכת שבת (דף קמו:) שבגד שאדם לבוש בו, שנרטב בגשם בשעת הילוכו, אין צריך להסירו מחשש שיבוא לידי סחיטה. או משום שאין דרך בני אדם לסחוט בגד בשעה שהוא עליו (הלבוש). או משום שחכמים לא רצו לאסור על האדם בגדים שהוא לבוש בהם (תיו"ט). אמנם יש להעיר, שאף שמותר לאדם להמשיך להלך בבגד רטוב שהוא לבוש בו, לכתחילה אסור לו ללבוש בגד רטוב כשיש לו אחר יבש, משום שבגד ספוג במים אסור בטלטול, כמבואר ברמ"א סימן שא סעיף מו (ועיין במשנה ברורה שם ס"ק קסב, שעה"צ שם אות רג).

סיכום

מותר לחייל ששומר במקום שאין בו עירוב, לפטרל כששלג על בגדיו, ואינו חייב לנערו כדי להימנע מהעברתו ארבע אמות בכרמלית. אולם אם הדבר אינו 'מכביד' על החייל, ראוי לנערו, מכיון שהפוסקים התירו להלך דווקא בבגד שספוג מי גשמים, משום שאי אפשר אחרת, אבל בשלג על בגדיו היות שיכול בנקל לנערו, כך ראוי לנהוג, אך יקפיד לנערו בנחת.

ב. פינוי שלג**שאלה**

מוצב שבתעלות הקשר שבו, נערם שלג המונע הגעה מהירה לעמדות, ודרכי הגישה אל הטנקים והנגמ"שים שבחצר המוצב, כוסו אף הם בשלג שנערם במהלך סוף השבוע. האם מותר לפנות בשבת, שלג שמקצתו עדיין רך ומקצתו כבר נקרש ונקרח, כדי לאפשר ללוחמים שבמוצב, גישה מהירה אל העמדות והרק"מ שבחצר המוצב.

תשובה

א. במסכת שבת (נא:) נאמר בברייתא: "ואין מרזקין לא את השלג ולא את הברד בשבת בשביל שיזובו מימיו, אבל נותן הוא לתוך הכוס או לתוך הקערה ואינו חושש. ע"כ. בטעם האיסור לרסק שלג בשבת נחלקו הראשונים. רש"י (שם בד"ה כד) כתב, שהוא משום דקא מוליד בשבת ודמי למלאכה שבורא המים האלו. והסבירו הרמב"ן והר"ן (דף כג: בדפי הרי"ף ובחידושים על השי"ס), שאין כוונת רש"י לאיסור נולד, אלא שחכמים אסרו לרסק שלג וברד, משום שהדבר דומה למלאכה, היות שברא את המים שעד כה היו עצורים בשלג. יש מקום לדון לשיטת רש"י, אם האיסור בפעולת הריסוק, או בעצם מעשה ההפשרה, אף שאינו מרסק בידיו, ואכ"מ. גם הרשב"א (בחידושים) הסביר, שלרש"י אין האיסור משום נולד, אלא משום סרך מלאכה, רק שהרשב"א כתב, ולי יראה דמשום גזירת סחיטה דפירות העומדין למשקה נגעו בה, שהברד והשלג למימיהן הן עומדים. נמצא שלדעתו אסרו חז"ל לרסק שלג בשבת, מחשש שאם יתירו לרסקו כדי שיזובו מימיו, יבואו להתיר גם ריסוק פירות העומדים למשקה, דבר האסור משום מפרק שהוא תולדה דדש. ומהרמב"ם (פרק כא מהלכות שבת הלכה יג), שכרך דין ריסוק שלג עם דין סחיטת כבשין ושלקות באותה הלכה, נראה שסובר כדעת הרשב"א, וכבר העיר על כך המגיד משנה (שם).

על כל פנים, בין שהאיסור לרסק שלג בשבת הוא משום שהדבר דומה למלאכה, כרש"י. בין שהוא משום גזירה שמא יסחוט זיתים וענבים, כהרשב"א, כתב הבית יוסף (או"ח סימן שכ), דהא דאסרינן לרסק, דוקא במרסקו לחתיכות קטנות. אבל לשבר חתיכה ממנו מותר. והוכיח כן ממה שפסק הטור (שם, בשם 'אבי העזרי'), שמותר לשבור קרח כדי ליטול מים שתחתיו, ואף על פי שכשמשברו ניתזות ממנו חתיכות דקות, משום שלא נאסר ריסוק קרח, אלא כאשר מרסקו כדי שיזובו מימיו. אבל כשמרסקו כדי ליטול מים שתחתיו, שאין מימיו זבים ע"י כך, ואפילו אם יזובו מועטים הם ולא חשובים, ועוד שאינו מתכוון לכך שיזובו המים, וגם אם יזובו הולכים לאיבוד ואינם למשקה. וסיים הבית יוסף, וכן נהגו להתיר, ולפי שראיתי מי שמהרהר בדבר כתבתי זה.

נמצא שדוקא ריסוק שלג בידים לחתיכות קטנות, כדי שיזובו מימיו, הוא שנאסר, או משום שדומה למלאכה שבורא מים, או משום גזירה שמא יסחוט פירות העומדים למשקים. אבל ריסוק שלג שנקרח, כדי להכשיר נתיבי גישה נוחים ומהירים, אל עמדות הלוחמים ואל הטנקים והנגמ"שים, וכל שכן לפנות שלג שעדיין רך, שאין בו משום מוקצה ולא משום העברה ארבע אמות, מכיון שהמקום מוקף מחיצה, זאת לא נאסר. ואף שבמהלך שבירת הקרח זבים מעט מים, מכיון שאינו מכיון לכך, ומכיון שהמים הזבים הולכים לאיבוד, מותר (עיין שו"ע סימן שכ סעיף ט ומשנה ברורה שם ס"ק לב, לג). וזהו כעין שהתירו לשבור קרח כדי ליטול מה שתחתיו, משום שעצם

שבירת הקרח אינה מלאכה, והאיסור לרסקו הינו רק כדי שיזובו מימיו (עיין שו"ע שם סעיף י ובמשנה ברורה שם ס"ק לו).

ב. אלא שיש לדון בדבר מצד איסור בנין וסתירה. שכן בנוגע למה שפסק השו"ע (או"ח סימן שכ סעיף י), שמותר לשבור קרח כדי ליטול מים שתחתיו, העיר המגן אברהם (שם ס"ק טו), שזהו דוקא בקרח שבכלי. אבל בבאר או בנהר אסור משום בנין וסתירה, היות שמחובר לקרקע. ראייה לדבר ממה שנפסק בשו"ע (או"ח סימן שיד סעיף ו), שמותר לשבור ראש חבית בסייף כשהיא חבית שבורה, וכן לשבור רק את המגופה אפילו בחבית שלמה, משום שאינו מכוון לפתח שנוצר, אלא להוצאת המזון בקלות עבור האורחים (משנה ברורה שם ס"ק כה, שעה"צ שם אות כה), והטעם לזה הוא, משום שאין בנין וסתירה בכלים (עיין משנה ברורה שם ס"ק כג). אולם בקרח שעל פני הנהר או על פני הבור המחוברים לקרקע, יש משום סתירה.

אלא שבספר 'תוספת שבת' הביא ראייה לסתור דברי המג"א מדברי הר"ן שכתב, שמותר להניח שלג וברד נגד החום או נגד המדורה להפשירם, משום שגם בעודם קרושים, שם משקה עליהם. עכ"ל. ומוכח שאין עליהם דין מחובר כלל. וכן כתב המשנה ברורה (סימן שכ ס"ק לו), שהרבה אחרונים חולקים על דברי המג"א וסוברים, שיש על הקרח שם מים, ואין בשבירתו משום בנין וסתירה, ולצורך שבת יש להקל. אך גם לפי האחרונים שכן נקטו דברי המג"א להלכה (שועה"ר, שו"ת 'חתם סופר' סימן פט, קצוה"ש סימן קכז ס"ק יא ועוד) יש לחלק ולומר, שדוקא בבאר ונהר שמחמת ריבוי המים קופא ונעשה קרח למספר חודשים ויותר, ניתן לומר שהקרח בטל לקרקע, ושייך בו איסור סתירה. מה שאין כן בשלג שעומד לימס תוך מספר ימים, ומשום כך אינו בטל לקרקע, לא שייך איסור סתירה בשבירתו. ובה יתכן שיש הבדל בין מוצב באיזור החרמון והר דוב, שם השלג נשאר זמן רב, למוצב בגזרת יהודה ושומרון, שם השלג נמס לאחר מספר ימים.

ראייה לחילוק זה יש להביא ממה שהתירו בשו"ע (או"ח סימן שיג סעיף י), לזרות תבן על בוץ שבחצר, כדי לתקן החצר, ואינו נחשב כמוסיף על הבנין, משום שאינו מבטלו לקרקע, היות שהתבן ראוי למאכל בהמה. משא"כ חול או אבנים שהם דברים הבטלים לקרקע, שלא התירו לזרותם על בוץ שבחצר משום השוויית גומות (משנה ברורה שם ס"ק נה). הוא הדין לשלג שנקרח, אך עומד לימס תוך זמן קצר, שאינו בטל לקרקע ואין בו איסור סתירה.

גם בשו"ת מהרש"ם (ח"ג סימן צז בסופו), בנוגע לדלתות היקף ועירוב העיר, שאי אפשר לסוגרם בשבת מחמת שנקרשו על ידי הקרח, שכתב השואל (שם), להתיר לישראל להסיר הקרח בשבת על ידי קרדום, הסכים עמו המהרש"ם, והביא מספר אבן העוזר (סימן שסג) שכתב להתיר לשבור הקרח מבאר ונהר אפילו על ידי גרזן. ומאחר שהגעת החיילים שבמוצב אל העמדות או אל הטנקים במהירות, אינה נופלת בחשיבותה מצורך כזה או אחר, שבעבורו התירו לשבור קרח בשבת, מאחר ולא ניתן להכשיר דרכי גישה אל העמדות ואל הטנקים בכלים שאינם מוקצה, מותר להשתמש לצורך זה גם באת חפירה מכוש ומעדר, משום שהדבר נחשב טלטול כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו.

אולם גם לו היה בהכשרת נתיב גישה אל העמדות או אל הטנקים, איסור דרבנן כלשהו הכרוך בפינוי השלג, מאחר שקיימת סכנת החלקה במהלך ריצת הלוחמים לעמדות בשעת אזעקה, וקיים חשש נזק לרבים, בעיקר משום שחלק מ'הקפצות המוצב' מתרחשות באישון לילה ואפילה, יש לומר שבמקום שישנו חשש שינקו בו

רבים, לא גזרו חכמים איסורי שבות (שו"ע או"ח סימן שח סעיף יח ומשנה ברורה שם ס"ק עו). ואין צריך לומר שדבר זה מותר לשיטת המג"א, הסובר שגם מכשול גדול שניתן להבחין בו ולהזהר ממנו, מותר לפנותו בשבת ברשות הרבים, על ידי הליכה של פחות פחות מארבע אמות, ובכרמלית לפנותו ממש. אלא אפילו לשיטת הריב"ש, החולק על המג"א, וסובר שדוקא מכשול קטן שלא ניתן להבחין בו בנקל התירו לסלקו בשבת. אבל מכשול גדול שנראה לכל אסור לטלטלו כדי שלא ינזקו בו הרבים, והוא הדין לאבן גדולה אפילו שיש לה חידודים חדים (ביה"ל שם ד"ה 'קוץ'), וכמותו פסק בספר תוספת שבת (עיין משנה ברורה ס"ק עה). מכל מקום כשהשלג מכסה את פני כל הקרקע ואת תעלות הקשר שבין העמדות, ולא ניתן להימנע מהחלקה, גם הריב"ש והתוספת שבת יודו, שמותר לעבור על איסורי שבות הכרוכים בפינוי השלג. אמנם כשהדבר ניתן, יש לפנות את השלג קודם כניסת השבת, משום שלפי פסק המג"א, קוץ שהיה מונח ברשות הרבים בערב שבת, אסור לטלטלו בשבת, משום שהיה צריך לסלקו בערב שבת. אולם כשהדבר לא נעשה בערב שבת מחמת רשלנות, וכל שכן כשלא נעשה מחמת שלא היה ניתן לעשותו, יש לסמוך על פסק ה"אליהו רבא, שמותר לסלקו בשבת גם אם היה מונח שם בערב שבת (עיין 'משנה ברורה' שם ס"ק עו).

בדומה לזה נפסק בשו"ע (או"ח סימן שלד סעיף כז), שהמוצא גחלת ברשות הרבים, אם יכול לסלקה למקום שלא יזקו בה רבים, טוב לסלקה מאשר לכבותה. אולם כשאינו יכול לסלקה, יכול לכבותה בין שהיא גחלת של מתכת, בין שהיא גחלת של עץ. משום שבכיבוי גחלת של מתכת על ידי מים, אין איסור משום מצרף, מאחר ואינו מתכוון לכך. וכיבוי גחלת של עץ, נחשבת מלאכה שאין צריך לגופה שפטור עליה מדאורייתא ורק אסורה מדרבנן, ובמקום נזק לרבים לא גזרו חכמים. אמנם לדעת הרמב"ם שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה, אסור לכבות גחלת של עץ ורק של מתכת מותר, אבל הלכה כדעה ראשונה (עיין משנה ברורה שם ס"ק פב-פד). הוא הדין בנידוננו, שמאחר שהשלג מהווה מכשול רציני שהרבים יכולים להנזק בו, מותר לסלקו לצד גם אם סילוקו כרוך באיסור דרבנן כלשהו.

ד. עוד נראה לומר, שגם כשסילוק השלג שקפא כרוך באיסור דאורייתא, כגון בהפעלת רכב מיוחד לשם הכשרת נתיבי גישה נוחים, מתוך המוצב אל משטח הטנקים והנגמ"שים שבחצר המוצב, יש להתיר זאת בשבת. שאף שלצורך מניעת נזק מהרבים התירו איסור דרבנן בלבד (כנ"ל בסעיף הקודם), מכיון שאי יכולתם של חיילי המוצב, להגיב במהירות בשעת הצורך, מהווה פגיעה משמעותית ברמת הכוונות של המוצב, ויוצרת מציאות של סכנת נפשות לחיילים עצמם, ויתכן שאף לאזרחים המתגוררים בישובים הסמוכים, יש לעשות בשבת כל שדרוש כדי שחיילי המוצב ימצאו במהלך כל שעות היממה בכוונות מלאה. כשהדבר ניתן רק על ידי איסור דרבנן. וכשהדבר אינו ניתן על ידי איסור דרבנן, מותר גם על ידי עשיית מלאכות דאורייתא.

סיכום

א. בשלג הנערם בתעלות הקשר שבמוצב, ועל נתיבי הגישה אל משטח הטנקים והנגמ"שים, יש כדי לגרום נזק לרבים במרוצתם, או אפילו בהליכתם לעמדות גם בזמן שיגרה. כל שכן שבשעת 'הקפצת' המוצב באירוע אמת, יש במציאות זו כדי לסכן את חיי הלוחמים ואת חיי התושבים שבישובים הסמוכים, סכנה הנובעת

מתגובה איטית של חיילי המוצב. לאור זה יש לפנות את המקומות הנ"ל משלג, או לפחות להכשיר במ שביל למעבר הלוחמים אל העמדות והטנקים.

ב. על אף שיש לפנות את השלג קודם כניסת השבת, כשהדבר לא נעשה קודם כניסת השבת, גם אם הדבר נבע מרשלנות, יש לפנותו בשבת עצמה. אם ניתן באיסורי דרבנן בלבד, ואם לאו, גם באיסורי תורה.

ג. הסרת אדים ושלג מחלון עמדת תצפית

שאלה

בחורף כשחלון עמדת התצפית סגור, וחייל שאינו שומר מצוות מרתיח בעמדה בשבת מים לקפה, מתכסה החלון אדים. כמו כן נערם על החלון מבחוץ שלג וקרח, שאינם חוסמים את שדה הראייה של התצפיתן שבעמדה. האם מותר לפתוח את חלון העמדה כדי שיתפזרו האדים, על אף שבזה ישבר השלג שנקרש, או שמותר לנגב את האדים ביד או במטלית.

תשובה

א. בניקוי האדים מהחלון שתי בעיות. האחת הברקת החלון והשניה סחיטת המטלית. בנוגע להברקה מבואר במסכת שבת (דף נ.) שאסור לנקות בשבת כלי כסף במיני גיר, משום שמורידים שכבה דקה של כסף במירוק זה. אבל בנתר וחול שאינם גוררים שכבה של כסף, מותר. ואף שבשעת הניקוי יתכן שתתגרד שכבת כסף מהכלי, דבר שאינו מתכוון הוא, ואינו פסיק רישיה, ומותר (בנתר וחול, אם אין בו חשש לישה ויחדו לכך מבעוד יום).

אלא שבמשנה ברורה (סימן שכג סעיף ט), הובאה דעת המהרי"ל, שאסר לשטוף בשבת כלי זכוכית בשיבולת שועל [שהוא תכשיר ניקוי], והמשנה ברורה תמה מדוע. ובשם המגן אברהם כתב, שאפשר שמהרי"ל מתיר הדחת כלים לניקיון בלבד אך לא להברקתם. אולם בשעה"צ (שם אות מא) כתב, שהיחמד משה' חולק על דברי המג"א משום שבגמרא מפורש שבנתר וחול מותר לנקות את הכלים בשבת אף על פי שמציהרם (מלבד כלי כסף). ותירץ היחמד משה', שמהרי"ל שאסר דיבר על הברקתם שלא לצורך היום, ואז גם הדחה בעלמא אסורה, אך הברקתם לצורך היום מותרת. ואכן ה"אליהו רבא' (אות יד) כתב על דברי המהרי"ל שצריכים עיון וגם המשנה ברורה סיים: "ודוחק".

ואע"פ שחלק מהאחרונים כן נקטו דברי המהרי"ל להלכה, כגון ה'חיי אדם' (כלל מד סעיף כא) שכתב, לא ידיח כלי זכוכית בשיבולת שועל להצהירו ביותר, כיוון דבלאו הכי הם נקיים, והוי טירחא יתרה. ע"כ. ומשמע שגם לצורך היום החמירו, ומטעם זה יש שרצו לאסור ניקוי חלון מאדים שהצטברו עליו בשבת. אולם לענ"ד אין לדמות, משום שכוונתו לניקוי החלון בלבד ולא להצהרתו, ובזה לא שייך טעם ה'חיי אדם' "משום טירחא יתירה". ועוד, שאם אינו משתמש בתכשיר ניקוי אלא מנגב את המים בלבד (כשאין חשש סחיטה), מוכח מהחיי אדם שמותר.

בדומה לזה נפסק בספר 'שמירת שבת כהלכתה' (עמוד קכד הערה סט) בשם הגרש"א זצ"ל, בנוגע לניקוי משקפיים בשבת, שנוהג בו העולם היתר. שדווקא בשיבולת שועל שהוא כעין תכשיר ניקוי מיוחד אסור, אבל אם מנקה במטלית על ידי הרטבת הזכוכית במים מותר (שש"כ פט"ו סעיף לא). לכן אין לאסור לנקות את חלון עמדת התצפית מן האדים שעלו בו, מצד הצהרת והברקת החלון.

מן הראוי להזהיר, שאף שאין הכותב חייב מן התורה עד שיכתוב בדבר המתקיים, כעט ועיפרון, על דבר המתקיים, כנייר וכיוצ"ב. מכל מקום הכותב בדבר שאינו מתקיים כגון במשקים ומי פירות, או שכתב על דבר שאינו מתקיים כאבק וכאדים שעל גבי החלון בחורף, אף שבכל זה אינו חייב מדאורייתא, אבל אסור מדרבנן, ומחיקה דינה לענין זה ככתיבה (עיין שו"ע או"ח סימן שמ סעיף ד, משנה ברורה שם ס"ק י"ח-כ"ב, ביאור"ל שם ד"ה 'משקין').

ב. בנוגע לאופן ניקוי החלון מן האדים, אם מותר ביד בלבד, או גם בעזרת מטלית, יש ללמוד מהמבואר בשו"ע (או"ח סימן שב סעיף יב), בנוגע לניגוב כלי רטוב במגבת בשבת, שכתב על כך השו"ע, אסור לנגב כוס שהיה בו מים או יין במפה [מגבת], משום דאתי לידי סחיטה. ע"כ. דין זה נאמר גם לפוסקים הסוברים, שלא אומרים בזה "שרייתו היא כיבוסו" [כיון שהמגבת נקיה וגם משום שניגוב כוס במגבת נעשה דרך כללך ולא דרך כיבוס] משום שעלול לבוא לידי סחיטה.

אולם הרדב"ז בתשובתו (סימן ריג) כתב, שהעולם אינו נזהר בניגוב כוס או קערה, ולדינא אין לחוש, הואיל ואין דבוק בדופני הכלי מים כל כך, שיביא לידי סחיטה, אלא אם כן מנגב בה הרבה כלים, שאז קרוב הדבר שיבוא לידי סחיטה בין כלי לכלי. אלא שהמג"א (הביאו המשנה ברורה שם ס"ק נט) כתב, שבסמרטוט מיוחד לכך, שאינו מקפיד עליו לסוחטו, לכולי עלמא מותר. והוסיף המשנה ברורה שאף לנגב הרבה כלים נראה שמותר, משום שאם יהיה הסמרטוט לח מצד אחד מהניגוב, ינגב בו מצידו האחר.

אמנם לגבי כוס צר, החמירו האחרונים שלא לנגבו גם בסמרטוט המיוחד לכך, משום שאי אפשר שלא יבוא לידי סחיטה. אבל בדבר רחב, כגון שנשפכו מים על שולחן או על ספסל, לכולי עלמא מותר לנגבם בדבר שאינו מקפיד לסוחטו. בנוסף לכך יש לומר, שמאחר שכמות המים שעל החלון מועטת ואין חשש שיבוא לידי סחיטה, מותר לכולי עלמא לנגב את חלון העמדה גם בבגד, ואינו חייב לעשות זאת בידי. (עיין שש"כ פכ"א סעיף ז בנוגע לניגוב מים שנשפכו על הריצפה, ע"י מטלית המיוחדת לכך).

ג. בנוגע לשבירת קרח שנערם על חלון העמדה מבחוץ, התברר (בתשובה אודות פינוי שלג בשבת) שלדעת ספר תוספת שבת, יש על השלג שם משקה, ואין עליו דין דבר המחובר לקרקע כלל, גם בעודו קרוש. כמו כן כתב המשנה ברורה (סימן שכ ס"ק לו), שהרבה אחרונים חולקים על המג"א, וסוברים שיש על הקרח שם מים, ואין בשבירתו משום סתירה. וגם לאחרונים שנקטו דברי המג"א להלכה, יש לומר שזהו דווקא בנהר ובבאר, שמחמת ריבוי המים קופאים ונקרשים לזמן רב, שאז ניתן לומר שהקרח בטל לקרקע ושייך בו דין סתירה. אבל שלג שנערם על החלון מבחוץ, מכיון שעומד לימס תוך זמן קצר, או שעומד להשבר ע"י התצפיתן שבעמדה כתוצאה מפתיחת החלון, אין הוא בטל לקרקע ולא שייך בו איסור סתירה, וכפי שנתבאר בסימנים הקודמים, גם לא איסור מוקצה, ולכן אין מניעה להסירו בשבת (עיין ספר 'מקור חיים' לבעל היחוות יאירי' סעיף יא). אמנם כשאינו חוסם את שדה הראיה של התצפיתן, אין לפנותו בשבת, מחשש שיעבירונו ארבע אמות בכרמלית, באותם מוצבים שאין בהם עירוב וגם כדי שלא לטרוח בשבת טרחא שלא לצורך.

סיכום

- א. מותר לנגב אדים מחלון עמדת התצפית, גם על ידי פלנלית או סמרטוט. אך אם הם רטובים מאד ימנע מכך מחשש סחיטה.
- ב. אסור מדרבנן לכתוב על אדים שהצטברו על החלון, או למחוק מה שכבר כתוב עליהם.
- ג. מותר לפנות קרח שנערם על חלון עמדת התצפית מבחוץ, אם הדבר דרוש לצורך שבת, ואין בזה משום איסור סותר, אך יזהר מלטלטלו יותר מארבע אמות במוצב שאין בו עירוב.

ד. הסרת שלג מכסויי מקלעים**שאלה**

על גב המוצב ממוקמים קני מרגמה 81 מ"מ, ובעמדות שאינן מקורות, נמצאים מקלעים להגנה על המוצב. כלי הנשק משומנים ומכוסים בכיסויים למניעת הצטברות חלודה. האם בשבת בבוקר, מותר לנער שלג שנערם על כיסויים אלו במהלך הלילה, כדי שלא יקפא וישבש את הפעלת הכלים בשעת הצורך, או מכיון שמדובר בגזרה שקטה, יש להמתין מלעשות זאת עד צאת השבת.

תשובה

- א. במסכת שבת (דף נא:): נאמר, אין מרסקים את השלג ולא את הברד בשבת בשביל שיזובו מימיו, אבל נותן הוא לתוך הכוס או לתוך הקערה ואינו חושש. ע"כ. אילו היה לשלג דין מוקצה, אסור היה לתיתו בכוס או בקערה. ואין לומר שנתיתו בכוס או בקערה נחשבת טלטול לצורך גופו ומשום כך מותרת, מאחר שאם היה לשלג דין מוקצה, היה נחשב מוקצה מחמת גופו, שאסור בטלטול גם לצורך גופו או מקומו. ומאחר שהברייתא מתירה לתיתו בשבת בכוס או בקערה, מוכח שאין לשלג דין מוקצה כלל. הוא הדין אם השלג ירד בשבת עצמה, שאין בו דין מוקצה או נולד, מאחר וראוי לשתיה ועל כל פנים לרחיצה (משנה ברורה סימן שלח סעיף ח).
- ב. ישנם שני סוגי כיסויים לכלי הנשק הני"ל. כיסוי העשוי פלסטיק או שמשונית, שדינו כדין בגד העשוי מניילון או מחומר סינטטי, ששייך בו דין סחיטה מדרבנן בדומה לשער ועור (משנה ברורה סימן שכ ס"ק נה, ששי"כ פט"ו סעיף ו), ולכן אם ירד עליו גשם או שלג בשבת, מותר לנערו בנחת. כיסוי העשוי בד, שהגשם והשלג נספגים בו, וכאשר השלג בעינו ואינו נמס עדיין, נחשב כנוצות העומדות למעלה מן הבגד ואינן נכנסות בתוכו ומותר לנערו בנחת, משום שגם אם נמס מעט שלג ולא ניכר, תיפול רק ממשות שלג הנמצאת על הכיסוי. אך גם כשהכיסוי ספוג מים מגשם שקדם לירידת השלג, ויכול לבוא לידי סחיטה באותו נייעור, מכל מקום מותר לנערו בנחת (משנה ברורה סימן שב סק"ד, ביאוריה"ל שם ד"ה 'מן הטל').

סיכום

על אף הסבירות הנמוכה להפעלת כלי הנשק בשבת, מותר לפנות בשבת את השלג שנערם על כסויי כלי הנשק שבמוצב, משום שהשלג אינו נחשב מוקצה ומותר בטלטול בשבת. אך יקפיד לנערו בנחת ולא בחוזק, מאחר ששייך בכיסויים דין סחיטה.

